

เอมเพเดอคลิส นักปรัชญาแห่งธาตุ ๔

กิสติ บุญเจือ

ราชบัณฑิต สำนักวรรณศาสตร์และการเมือง

ราชบัณฑิตยสถาน

ทฤษฎีธาตุ ๔ เป็นองค์ประกอบของโลก เป็นปรัชญาและวิทยาศาสตร์ของบรรพบุรุษไทยมานาน. ในวงการปรัชญาตะวันตก เป็นที่รับรู้กันว่าเป็นทฤษฎีของเอมเพเดอคลิส ผู้มีอายุอยู่ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑. บทความนี้จะกล่าวเฉพาะประวัติและงานเขียนเท่านั้น.

เอมเพเดอคลิสมีนิสัยชอบประนีประนอม จึงแถลงนโยบายยอมรับความจริง ๒ ระดับ คือระดับศาสนาได้จากคัมภีร์ศาสนาและการเปิดเผยของเทพ. ส่วนระดับวิชาการได้จากการอธิบายโดยใช้ทฤษฎีธาตุ ๔ เป็นหลักการสำคัญ.

เอมเพเดอคลิสเป็นลูกศิษย์ของพาร์เมเนดิส ผู้สอนเรื่องความสำคัญของธาตุดิน แต่ก็สนใจปรัชญาของเฮเรอกลายเทิสผู้สอนเรื่องความสำคัญของธาตุไฟ, ปรัชญาของเฮลิสผู้สอนเรื่องความสำคัญของธาตุน้ำ และปรัชญาของแอนนักษิเมอนิสผู้สอนเรื่องความสำคัญของธาตุลม. เอมเพเดอคลิสประนีประนอมโดยยกทั้ง ๔ ธาตุชั้นให้มีความสำคัญเสมอกัน.

ด้วยเหตุที่เป็นนักปราชญ์ผู้รอบรู้และมีนิสัยชอบการประนีประนอม ดังนั้น เมื่อประชาชนในนครรัฐอาครากัสล้มอำนาจทรราชลงได้ก็พร้อมใจกันยกท่านขึ้นเป็นผู้นำระบอบประชาธิปไตยในปี ก.ค.ศ. ๔๗๒ และตลอดเวลาต่อมา ๒๘ ปี ท่านได้พยายามสอนและช่วยประชาชนด้วยความรู้ที่มีอยู่, แต่ก็ถูกตระกูลขุนนางบั่นทอนความนิยมอยู่ตลอดเวลา และในที่สุดขุนนางก็ชิงอำนาจได้ในปี ก.ค.ศ. ๔๕๕. เนื่องจากท่านไม่อาจกลับบ้านเกิดได้ จึงเร่ร่อนหาความรู้เรื่อยไปและเขียนตำราจนถึงอนิจกรรมในปี ก.ค.ศ. ๔๓๐ ได้ตำรา ๒ เล่ม คือ **On Nature** (ว่าด้วยธรรมชาติ) สำหรับนักวิชาการ และ **On Purifications** (ว่าด้วยวิธีทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว) สำหรับนักการศึกษา.

คำสำคัญ : เอมเพเดอคลิส, ธาตุ ๔

เอมเพเดอคลิส (Empedocles ก.ค.ศ. ๔๗๒ ? - ๔๓๐ ?) เป็นผู้ริเริ่มทฤษฎีปฐมธาตุ ๔ ในปรัชญาตะวันตก. ความคิดนี้มีในชมพูทวีปมาก่อนนาน

แล้ว จึงนำคิดว่าเอมเพเดอคลิสได้ความคิดนี้ไปจากชมพูทวีปหรือว่าคิดได้เอง. ถ้าคิดได้เองทำไม ๔ ธาตุนั้นจึงได้แก่ ดิน น้ำ ไฟ เหมือนความ

คิดเดิมของชมพูทวีป. อย่างไรก็ตาม ความสำคัญจริงๆ ของเอมเพเดอคลิสอยู่ที่ทำที่ประนีประนอมเอมเพเดอคลิสเสนอธาตุ ๔ เป็นปฐมธาตุก็เพื่อประนีประนอมความคิดที่แตกแยกกัน อย่างหนักในหมู่นักปรัชญากรีกขณะนั้น, กล่าวคือศิษย์ของเฮลิสยืนยันว่าปฐมธาตุได้แก่น้ำ, ศิษย์ของแอนนักษิเมอนิสว่าได้แก่ลม, ศิษย์ของเฮเรอกลายเทิสว่าได้แก่ไฟ และสำนักอีเลียว่าได้แก่ดิน. แม้เอมเพเดอคลิสจะไม่ประสบความสำเร็จในการประนีประนอมดังปรารถนา แต่เจตนารมณ์แห่งการประนีประนอมนับว่าน่าสรรเสริญยิ่ง.

ความพยายามประนีประนอมที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเรื่องธาตุ ๔ ก็คือ การประนีประนอมระหว่างความรู้ทางปรัชญากับศรัทธาทางศาสนา. โดยเสนอว่าความรู้อาจจะเข้าใจได้ใน ๒ ระดับ คือระดับเหตุผลของนักปรัชญากับระดับมานิยมของนักการศึกษา. โดยผิวเผินดูเหมือนกับว่าความรู้ ๒ ระดับขัดแย้งกัน แต่ความจริงแล้วเป็นคำอธิบาย ๒ ด้านของความเป็นจริงเดียวกัน. เรื่องนี้

หลังจากสมัยเฮมเพเดอคลิสมาแล้วก็ไม่สู้จะมีผู้เข้าใจ ใครคิดเช่นนี้มักจะถูกเยาะเย้ยและถูกวิจารณ์ว่าขัดแย้งในตัว. เราเพิ่งจะเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องนี้กันอย่างจริงจัง ก็ต่อเมื่อได้ศึกษาปรัชญาภาษากันอย่างเพียงพอแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาวิชาอรรถปริวรรตศาสตร์ในปัจจุบัน. อย่างไรก็ตาม ต้องนับว่าปรัชญาของเฮมเพเดอคลิสเริ่มจะมีบทบาทเข้มข้นในปัจจุบัน และเชื่อได้ว่าจะมีบทบาทมากขึ้นในอนาคตอันใกล้.

เฟรเดอริก โคเพลสตัน (Frederick Copleston 1907-1994) ซึ่งให้สังเกตอีกประเด็นหนึ่งว่าเฮมเพเดอคลิส พยายามประนีประนอมความคงตัวของพาร์เมเนอิดิสกับการเปลี่ยนแปลงของเฮเรอเคลียทีส ออกมาเป็นทฤษฎีธาตุ ๔ ซึ่งคงตัวในระดับธาตุแท้, แต่เปลี่ยนแปลงได้ในระดับธาตุผสมโดยการรวมและการแยกออกจากกันระหว่างธาตุแท้เกิดขึ้นตลอดเวลา หากได้ตรึงตรองต่อไปอีกนิดเดี๋ยวก็จะเข้าถึงทฤษฎีอะตอมของดีมาแครอเทิส^๑.

ชีวิต

เฮมเพเดอคลิส เกิดในนครรัฐอากะกัส (Acragas) ซึ่งภายหลังมีชื่อตามภาษาละตินว่า แอเกรอเจนเทิม (Agrigentum) และชาวอิตาเลียนเปลี่ยนเป็น อากรีเจนโต (Agrigento) มาจนทุกวันนี้ อยู่ริมทะเลฝั่งใต้ของเกาะซิซิลี.

นครรัฐอากะกัสก่อตั้งขึ้นใน ก.ค.ศ. ๕๕๐ โดยชาวกรีกเผ่าโดเรียน ซึ่งแยกตัวมาจากอาณานิคมเกเลอ (Gela) ซึ่งชาวเกาะโรดส์ (Rhodes) มาก่อตั้งไว้ตั้งแต่ ก.ค.ศ. ๗๑๓ ตัวเมืองอากะกัสตั้งอยู่บนหน้าผาสูงมีแม่น้ำไหลผ่าน มองมาทางใต้จะเห็นหุบเขาลาดต่ำลงเบื้องหน้าไปสู่ที่ราบ ไกลออกไปเล็กน้อยมีเนินต่ำๆ ซึ่งชันดิ่งลงสู่ฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ตั้งเป็นนครรัฐได้ไม่นาน อากะกัสก็ตกอยู่ใต้ระบอบทรราช เริ่มโดยกษัตริย์ฟาเลอริส (Phalaris คอ. ก.ค.ศ. ๕๖๕ - ๕๔๙) ทรงใช้อำนาจอย่างโหดเหี้ยมทารุณ รัชสมัยของกษัตริย์ธีรอน (Theron คอ. ก.ค.ศ. ๔๘๘ - ๔๗๒) นับเป็นยุคทองของนครรัฐอากะกัสเมื่อเฮมเพเดอคลิสอายุได้ประมาณ ๑๒ ขวบในปี ก.ค.ศ. ๔๘๐ อากะกัสยกทัพไปรุกรานและสามารถรบชนะชาวคาร์เธจ (Carthaginians) ได้เข้าทาสและทรัพย์สินมาบำรุงบ้านเมืองมากสามารถก่อสร้างถาวรวัตถุไว้เป็นศรีแก่นนครรัฐมากมาย วิหารส่วนมากคงได้สร้างและตกแต่งอย่างหรูหราที่สุดในระยะนี้ ศิลปวิทยาการจึงเจริญนำหน้านครรัฐอื่นๆ ฟินเตอร์ (Pinter ก.ค.ศ. ๕๒๒ ? - ๔๒๘ ?) ถึงกับชมว่าเป็นนครที่งดงามที่สุดในเมืองมนุษย์ แต่แล้วก็พากันล้มตัว เพิกเฉยละเลยการฝึกทหาร. ในปี ก.ค.ศ. ๔๐๖ (หลังจากเฮมเพเดอคลิสตายประมาณ ๒๖ ปี) ก็เสียเมืองแก่คาร์เธจโดยถูกปล้นสดมภ์และเผาได้รับความเสียหายมาก ต่อจากนั้นก็ไม่มีพื้นตัวอีก.

ในสมัยของเฮมเพเดอคลิส บน

เนินหน้านครมีวิหาร ๖ หลัง สร้างแบบโดเรียนทั้งสิ้นรู้ชื่อเป็นภาษาละตินอยู่ ๕ หลังคือ Hephraustus, Dioscuri, Heracles, Juno Lacinia, Olympicion มีอยู่หลังหนึ่งที่ใหญ่เป็นที่สองของวิหารกรีก รองจากวิหารอาร์เทมิสแห่งเอเฟอสิส (Artemis of Ephesus) นับได้ว่าอากะกัสเป็นศูนย์รวมที่สำคัญแห่งหนึ่งของชาติทั้ง ๓ ของศาสนากรีก คือชาติความกลัว ชาติความอภิมรณและชาติความลึกลับ^๒. ชาวกรีกยอมรับกันทั่วไปว่าเกาะซิซิลีเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของเทพีซีริส และธิดาเพอร์เซโฟนิของเธอ อาจเป็นไปได้ว่าเป็นเพราะสมัยนั้นเกาะซิซิลีเป็นอู่ข้าวอู่น้ำ มีธัญพืชอุดมสมบูรณ์กว่าดินแดนอื่นๆ ทั้งหมดของชาวกรีกกลางเกาะมีทุ่งหญ้าที่ถือกันว่าเป็นสถานที่ที่ymbบาลเฮดีสลักตัวเทพธิดาเพอร์เซโฟนิไปเป็นราชินียมโลก ภูเขาไปเอทเนอก็เชื่อกันว่าเป็นคบเพลิงที่เทพีซีริสจุดขึ้นเพื่อค้นหาธิดา นอกจากนั้นลัทธิดอร์เฟียสและลัทธิตไพแทเกอริสก็แผ่อิทธิพลมาอย่างง่ายดาย.

ไม่มีหลักฐานสำหรับชีวิตปีเกิดของเฮมเพเดอคลิส แต่ก็มีหลักฐานจำนวนมากที่ใช้คาดคะเนได้พอประมาณ เช่น แอริสโตเทิล (Aristotle ก.ค.ศ. ๓๘๔ - ๓๒๒) ยืนยันว่าเฮมเพเดอคลิสสิ้นชีวิตลงเมื่ออายุ ๖๐ ปี อพอลอดอริสแห่งเอเธนส์ (Apolodorus of Athens ศ.ต. ๒ ก.ค.ศ.) อ้างว่าเฮมเพเดอคลิสรุ่งโรจน์ระหว่างศักราชโอลิมปิก ที่ ๘๔ (ก.ค.ศ. ๔๔๔ - ๔๔๑) และได้ไปทัศนจารเมืองเธอริอัย (Thurrii อยู่ที่ชายฝั่งทะเลใต้

เนเปิลลงมา) ขณะที่เพิ่งก่อตั้งใหม่ๆ (ประมาณ ก.ค.ศ. ๔๔๕ - ๔๔๔) แอริสโทเทิลยังกล่าวอีกว่าเอมเพเดอคลิสอายุอ่อนกว่าแอแนกแซเกอริส ซึ่งธีเออแฟรสเทิสเสริมว่าอ่อนกว่านิดหน่อยเท่านั้น มีหลักฐานน่าเชื่อถือได้ว่าแอแนกแซเกอริสเกิดในราว ก.ค.ศ. ๕๐๐ จึงเป็นอันว่าเอมเพเดอคลิสมีอายุไล่เรี่ยกับโพรแทเกอริสแห่งแอบเดิเรอ (Protagoras of Abdera ก.ค.ศ. ๔๘๐ ? - ๔๑๐ ?) เพเรอคลิส (Pericles ก.ค.ศ. ๔๙๕ ? - ๔๒๙ ?) ซาเฟอคลิส (Sophocles ก.ค.ศ. ๔๙๖ - ๔๐๖) ซาเครอทิส (Socrates ก.ค.ศ. ๔๗๐ - ๓๙๙) และยูริเฟอิดิส (Euripides ก.ค.ศ. ๔๘๔ ? - ๔๐๖).

หลักฐานรุ่นหลังบันทึกไว้ว่าเอมเพเดอคลิสเป็นศิษย์พาร์เมนอดิส ซึ่งก็คงจะจริงไม่ทางตรงก็ทางอ้อม อย่างน้อยก็รู้ความคิดของพาร์เมนอดิส ของสำนักไมลีสเทิส และของสำนักไพแทเกอริส.

เมื่อกษัตริย์ทรราช ธีร์นสวรรคตใน ก.ค.ศ. ๔๗๒ (ขณะนั้นเอมเพเดอคลิสมีอายุได้ประมาณ ๒๐ ปี) อากะกัสก็เปลี่ยนการปกครองมาเป็นประชาธิปไตยภายใต้การนำของเอมเพเดอคลิส ประชาชนต้องการยกท่านขึ้นเป็นกษัตริย์ แต่ท่านไม่ยอมรับตำแหน่ง ท่านเองต่อมาภายหลังได้บันทึกความทรงจำถึงสมัยที่ท่านเป็นขวัญใจของประชาชนไว้ว่า

สหายที่รักทั้งหลาย ท่านอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ของนครรัฐอันตั้งอยู่บนที่สูงเด่นเหนือ

สายน้ำสีทองของแม่น้ำอากะกัส ท่านประกอบแต่กรรมดี เป็นที่พึงพาท้ายของคนทั่วไป แม้คนต่างด้าว ท่านก็ยังมีความเคารพ ท่านไม่เคยกระทำความชั่วร้ายอันใดเลย ข้าพเจ้าขอส่งความคิดถึงมายังพวกท่าน ขณะที่ข้าพเจ้าอยู่ท่ามกลางพวกท่าน พวกท่านได้ให้เกียรติข้าพเจ้าประหนึ่งเทพบุตรองค์หนึ่ง ไม่ใช่อย่างสามัญชน ทุกคนให้เกียรติข้าพเจ้า สวมสายสะพายและคล้องพวงมาลัยให้ข้าพเจ้าตามที่เห็นควร เมื่อข้าพเจ้าไปเยี่ยมเยียนประชาชนตามชนบทอันก้าวหน้าทันสมัยได้พบปะชายหญิง ต่างพากันให้เกียรติข้าพเจ้า พวกเขามหาข้าพเจ้ากันเป็นเรือนพัน บ้างก็ขอคำแนะนำในการเลือกทางปฏิบัติที่จะเกิดผลดีที่สุด บ้างก็ต้องการให้พยากรณ์ ที่ต้องการคำแนะนำเพื่อบำบัดโรคภัยไข้เจ็บนานาชนิดก็มี เพราะทนทุกข์ทรมานมานานแล้ว

พรรคอภิชนาธิปไตยหาทางกำจัดท่าน จึงเมื่อท่านเดินทางไปนอกนครรัฐ ฝ่ายค้านก็หาวิธีเนรเทศท่านเป็นผลสำเร็จ บทบาททางการเมืองของท่านก็สิ้นสุดลงตั้งแต่บัดนั้น.

กลอเคิสแห่งรีเยียม (Glauco of Rhegium) อ้างว่าท่านเคยไปที่เธอร์ริอาย(Thurrii) อพาเลอโดริสเสริมว่าในโอกาสที่เมืองนี้เพิ่งก่อตั้งใหม่ๆ นั่นคือตกในราว ก.ค.ศ. ๔๔๔ อันเป็นปี

ที่เอมเพเดอคลิสมีอายุได้ประมาณ ๔๘ ปี อาจเป็นไปได้ว่าท่านถูกแย่งตำแหน่งและถูกเนรเทศในตอนนั้นเอง. ท่านคงได้ใช้เวลาอยู่ในเมืองนี้ชั่วระยะเวลาหนึ่งเพื่อสังสนทนกับนักปราชญ์ เช่น โพรแทเกอริส (Protagoras) ฮีราเดอเทิส (Herodotus) ฯลฯ. ณ ที่นี้เองท่านคงได้รู้จักคำสอนของลัทธิไพแทเกอริส เพราะเป็นเมืองหนึ่งที่กำลังอยู่ภายใต้อิทธิพลของลัทธิไพแทเกอริสอยู่ และคงได้รู้จักลัทธิออร์เฟียสด้วย เพราะมีป่าช้าของลัทธิออร์เฟียสอยู่ในเมืองนี้ ซึ่งน่าจะสันนิษฐานได้ว่าเมืองนี้มีศูนยปฏิบัติลัทธินี้อยู่ด้วย เอมเพเดอคลิสซึ่งเป็นผู้สนใจหาความรู้คงไม่ละเลยโอกาสที่จะเรียนรู้ไว้เป็นแน่. ต่อจากนั้นก็คงเลยไปถึงนครรัฐโครตันอันเป็นศูนยกลางของลัทธิไพแทเกอริส ต่อจากนั้นก็ไปตั้งหลักแหล่งที่เพเลอเพนีสิส (Peloponnesus) บนผืนแผ่นดินใหญ่กรีกจนถึงแก่กรรมลงที่นั่น เคยไปทัศนจารที่นครรัฐโอลิมเปียครั้งหนึ่ง ณ ที่นี้เองท่านได้ให้นักขับลำนำชื่อ คลีอาเมอนิส (Cleomenes) ขับลำนำบทประพันธ์ของท่านชื่อ Purifications (วิธีทำให้จิตใจผ่องแผ้ว) เพื่อเผยแผ่ความคิดสู่ประชาชน. นอกจากปรัชญาและศาสนาแล้ว เอมเพเดอคลิสยังสนใจธรรมชาติวิทยา การแพทย์ และวิชาการทุกอย่าง จึงน่าจะเชื่อว่าเป็นแพทย์และนักจิตวิทยาด้วย สำนักแพทย์แห่งชิซิลีอ้างในภายหลังว่าเอมเพเดอคลิสเป็นผู้ก่อตั้ง, แต่นักวิจารณ์ปัจจุบันหลายคนยังข้องใจในเรื่องนี้อยู่ ผู้เขียนคิดว่าน่าจะมีส่วน

จริงอยู่มาก เพราะฐานทางสังคมของเอมเพเดอคลิสเอื้อการตั้งสำนักแพทย์อย่างยิ่ง นอกจากนั้น ทฤษฎี ๔ ธาตุของเอมเพเดอคลิสก็สนับสนุนการแพทย์แผนโบราณอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามผู้เลื่อมใสได้แต่งเติมเรื่องราวเกี่ยวกับท่านจนเหลือเชื่อ ทำให้กลายเป็นนิยายมากกว่าชีวิตจริงไปก็มาก.

ตำนานเกี่ยวกับเอมเพเดอคลิส
ไดอาแจอนิส ลาร์เซียส รวบรวมไว้ในหนังสือ *ชีวประวัตินักปรัชญา* ที่นับว่าเด่นๆ มีอยู่ ๓ เรื่อง คือ

ไทมีเอิส (Timaeus of Tauromentum ศต. ๔ - ๓ ก.ค.ศ.) เล่าไว้ว่า เพื่อป้องกันมิให้ลมพายุพัดพืชผลเสียหาย ท่านใช้หนังสือบังลมไว้ด้วยอาคม*. เรื่องนี้พลูทาร์กกล่าวไว้เพียงว่าท่านหาวิธีบังลมเฉพาะต้นพืชที่ต้องทะนุถนอมเท่านั้น^๓.

เฮเรอคลายดิส (Heraclides) เล่าไว้ว่า ท่านสามารถทำให้สตรีคนหนึ่ง

**Empedocles. Purifications; DK, 31 B 112. "Friends, who dwell in the great town on the city's heights, looking down of yellow Agragas, you who are occupied with good deeds, who are harbours (of refuge) treating foreigners with respect, and who are unacquainted with wickedness: greeting. I go about among you as an immortal god, no longer a mortal, held in honour by all, as I seem (to them to deserve), crowned with fillets and flowing garlands. When I come to them in their flourishing towns, to men and women, I am honoured; and they follow me in thousands, to inquire where is the path of advantage, some desiring oracles, while others ask to hear a word of healing for their manifold diseases, since they have long been pierced with cruel pains".*

นอนหนึ่งไม่หายใจอยู่ได้นานถึง ๓๐ วันบางคนจึงถือว่าท่านสามารถทำให้คนตายฟื้นคืนชีพได้ด้วย^๔.

นครลีลาเยนิส (Selinus) เกิดโรคระบาดเพราะน้ำในแม่น้ำเน่า ท่านจึงไปช่วยโดยวิธีท่น้ำจากแม่น้ำใกล้เคียง ๒ สาย เพื่อระบายความเน่าออก โรคระบาดก็สงบลง^๕. โรคระบาดเกิดขึ้นจริงที่นครลีลาเยนิสในปี ก.ค.ศ. ๔๖๖ และมีเหรียญตราทำขึ้นเป็นที่ระลึกเอมเพเดอคลิสมีส่วนช่วยอย่างไรและแค่ไหน เราไม่มีหลักฐานแน่นอน นอกจากคำบอกเล่าดังกล่าว.

งานนิพนธ์

ที่แน่นอนมีอยู่ ๒ เรื่อง คือ *On Nature* (ว่าด้วยธรรมชาติ) และ *Purifications* (วิธีทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว) ทั้ง ๒ เล่มเหลือแต่เศษนิพนธ์ แม้ท่านจะเป็นนักพูดที่มีลูกศิษย์ลูกหาเลื่อมใสอย่างเช่น กอร์เกียส (Gorgias) แต่ก็แปลกที่ไม่ปรากฏว่าได้เขียนอะไรไว้เกี่ยวกับหนังสือ ๒ เล่มนี้.

มีหนังสือซึ่งภายหลังถือว่าเป็นของเอมเพเดอคลิสอยู่หลายเล่ม เช่น *Expedition of Xerxes* (การเดินทางของกษัตริย์เซอร์ซีส) *Prooimion to Apollo* (สดุดีเทพอพอลโล) เล่ากันว่าน้องสาวของเอมเพเดอคลิสเผาไฟเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์เสียทั้ง ๒ เรื่อง.

ฮายเออราเนอเมิสแห่งโรดส์ (Hieronymus of Rhodes) อ้างว่ามีบทละครของเอมเพเดอคลิสอย่างน้อย ๔๓ เรื่อง แต่เฮเรอคลายดิส เลมบัส (Heraclides Lembos) อ้างว่าเป็นคนอื่นเขียนทั้งสิ้น ไดอาเจอนิสอ้างว่ามีงาน

เขียนเกี่ยวกับการแพทย์ประมาณ ๖๐๐ บรรทัด ซึ่งสารบบชุดนี้ก็รับรองว่ามีจริง^๖ แต่ที่ว่าหนังสือต่างๆ ที่ว่ามานี้สูญหายหมดแล้ว เหลือแต่คำอ้างถึงเท่านั้น.

ลีลาการเขียน

เศษนิพนธ์ของเอมเพเดอคลิสเท่าที่เหลืออยู่ เขียนเป็นคำกลอนประเภท ๖ จังหวะ (hexameter) ทั้งสิ้น ลีลาของท่านอ่อนช้อยกว่าของพาร์เมเนอิดิส ไม่รู้สึกว่าจะต้องฝืนลีลาเพื่อแสดงความคิดที่ต้องการเลย. ท่านเขียนได้ราวกับว่ากลอนแบบนี้เหมาะสำหรับแสดงความคิดได้อย่างราบรื่นดี ใช้การเปรียบเทียบได้อย่างแนบเนียนตามแบบของโฮเมอร์เป็นส่วนมาก เช่น อ่าวแห่งความรัก ผึ้งของชีวิต ชีวิตถูกตัดจากร่างเหมือนน้ำถูกตัดจากตาน้ำ มนุษย์คู่แรกเกิดขึ้นบนโลกเหมือนหน่อไม้ผุดขึ้นจากรัตติกาลขลุ่ย แต่ทว่าการเปรียบเทียบของเอมเพเดอคลิส มีความหมายลึกซึ้งตามพื้นฐานปรัชญาของท่าน ดังข้อสังเกตของ พลูทาร์ก ว่า "มิใช่ความตั้งใจของเขาที่จะเอาเนื้อหาประดับให้เพราะพริ้งด้วยคำขยายหูๆ เหมือนช่างเขียนใช้สีแต้ม แต่ทว่าเขาทำเช่นนั้นเพื่อแสดงสารัตถะหรือสมรรถนะเฉพาะแต่ละเรื่อง"^๗.

** *Plutarch. Quaestiones Conviviales., 683 e. "It is not his habit to decorate his subject-matter, for the sake of fine writing, with pretty epithets like bright colours, but rather to make each one the expression of a particular essence or potency".*

เอมเพเดอคลิสคงเข้าใจดีว่าความคิดปรัชญานั้นจะพูดให้เข้าใจตรงๆ ได้ยาก จึงหาวิธีพลิกแพลงพูดเรื่องเดียวกันซ้ำในหลายๆ แง่ ถ้าเห็นควรก็ย้าข้อความเดิมอีกในตอนต่อไป เพื่อความกระจ่างแจ้งยิ่งขึ้นดังที่ท่านเองแถลงนโยบายไว้ว่า “เนื่องจากเรื่องที่ถูกต้องอาจจะกล่าวได้แม้ซ้ำสอง”#.

หนังสือ On Nature เขียนถึงศิษย์ชื่อพอสเนียส (Pausanias) จึงมีลีลาสั่งสอนอย่างสนิทสนม โดยเริ่มต้นว่า “ดูก่อนพอสเนียส ผู้เป็นบุตรของปราชญ์แอนคายทิส”. ส่วน Purifications นั้นเขียนเป็นแถลงการณ์ประกาศให้ชาวเมืองอากระกัสทราบทั่วกัน เป็นเรื่องเปิดเผยสำหรับบุคคลทั่วไป ไม่ลับเฉพาะเหมือนเรื่องแรกจึงเหมือนกับไพแทเกอริสที่เปิดเผยเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดและวิถีปฏิบัติเพื่อการหลุดพ้นแก่คนทั่วไป. ส่วนเรื่องวิชาการเกี่ยวกับคณิตศาสตร์และปฐมธาตุรู้จักกันเฉพาะในหมู่ศิษย์ใกล้ชิดจริงๆ เท่านั้น.

สำนวนภาษา

เอมเพเดอคลิสสนใจทั้งเรื่องสสารและเรื่องการหลุดพ้นของวิญญาณ ทฤษฎีสสารของเอมเพเดอคลิสนำไปสู่ข้อสรุปว่าทุกสิ่งเกิดจากธาตุ ๔ และสลายตัวลงเป็นธาตุ ๔. ส่วนทฤษฎีเรื่องการหลุดพ้นกลับยืนยันว่ามีจิตอมรรไตที่มีความเป็นอยู่พิเศษกว่าสสาร ทฤษฎีแรกน่าจะสรุปได้ว่า

DK, 31 B 25 “For what is right can well be uttered even twice.”

เอมเพเดอคลิสถือลัทธิสสารนิยม ส่วนทฤษฎีหลังน่าจะสรุปได้ว่าเอมเพเดอคลิสถือลัทธิวินิยมโดยกำหนดให้สสารมีบ่อเกิดจากจิต. เรอเนง (Renan) ให้ข้อสังเกตซึ่งกระตุ้นความสนใจของนักวิจารณ์ต่อมาอย่างมากว่า “เอมเพเดอคลิสไม่ต้อยกว่านักปรัชญายอดเยี่ยมชาวกรีกก่อนซาเครอกทิสคนใดเลยที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ก่อตั้งวิทยาศาสตร์และเป็นผู้ริเริ่มอธิบายเอกภพด้วยกฎกลศาสตร์ แต่ทว่าในอีกแง่หนึ่งของชีวิต นิวเทินผู้นี้ดูเหมือนจะมีโฉมหน้าที่สองเป็นคาลิออสโตร”[†] เอมเพเดอคลิสนอกจากจะได้ชื่อว่าเป็นผู้รอบรู้ทุกด้านในสมัยนั้นแล้ว บุคลิกภาพยังปรากฏว่าขัดแย้ง

[†]Empédocle ne cèdè à aucun ed ces génies extraordinaires de la philosophie grecque anté-socratique, qui furent les vrais fondateurs de la science et de l'explication mécanique de l'univers. Par d'autres côtés, ce Newton paraît doublé d'un Cagliostro.” คาลิออสโตร (Count Alessandro di Cagliostro) ชื่อจริงว่ายูเซปเป บัลซามอ (Giuseppe Balsamo 1743-1795) เกิดที่ปาแลร์โม ประเทศอิตาลี พ่อแม่ยากจนจึงนำไปฝากเป็นเด็กวัด มีหน้าที่ช่วยพระปรุงยารักษาคนป่วย ฉวยโอกาสหาความรู้เกี่ยวกับเคมีและเภสัชกรรมจากพระ แล้วออกเดินทางหาความรู้เพิ่มเติมทางไสยศาสตร์และการเล่นแร่แปรธาตุในดินแดนกรีก อียิปต์ อาราเบีย เปอร์เซียและมอลตา กลับมาอิตาลีอ้างตัวว่าเป็นขุนนางตำแหน่งเคานต์ แต่งงานกับโลเร็นซา เฟลิ ซานี (Lorenza Feliciani) ซึ่งจะเป็นผู้ร่วมงานไปทั่วยุโรป กอบโกยเงินทองด้วยอุบายต่างๆ รวมทั้งการขายยาเสน่ห์ ยาพื้นพลังและสมรรถภาพ ถูกจับเข้าคุกบาสตีเย ณ กรุงปารีส แต่หลุดพ้นมาได้ ที่สุดถูกจับที่กรุงโรม ถูกตัดลิ้นประหารชีวิต แต่ได้รับการลดโทษเหลือจำคุกตลอดชีวิต.

กันในตัวอยู่มาก คือ ทั้งสงบเสงี่ยม เข้มตัวและโอ้อวดยกตน, ทั้งส่งเสริมและลบหลู่ลัทธิลึกลับ. นักประวัติศาสตร์ปรัชญาและนักวิจารณ์จึงมีความคิดเห็นแตกแยกกันมากเกี่ยวกับระบบความคิดอันแท้จริงของเอมเพเดอคลิส. แต่เดิมนักวิชาการจำนวนมากคิดว่าเอมเพเดอคลิสเปลี่ยนความคิด จึงได้มีการแบ่งการศึกษาความคิดของเอมเพเดอคลิสออกเป็น ๒ ระยะ โดยมีหนังสือ ๒ เล่มเป็นหลักฐานสำหรับศึกษาความคิดระยะละเล่ม. อย่างไรก็ตาม ผู้ที่มีความคิดเห็นเช่นนี้ก็ยังคงมีความเห็นไม่ตรงกันในเรื่องที่ว่าเอมเพเดอคลิสเขียนเล่มไหนก่อนเล่มไหนทีหลัง. ในปัจจุบันนักวิจารณ์เริ่มจะมองเห็นว่าความคิดของหนังสือ ๒ เล่มนี้ไม่จำเป็นจะต้องขัดแย้งกันจริงๆ อาจจะเป็นความคิด ๒ เรื่องของระบบเดียวกันก็ได้ หรือไม่สัมพันธ์เข้าระบบกันก็ได้. เล่มไหนจะเขียนขึ้นก่อนเล่มไหนไม่สำคัญ เพราะทั้ง ๒ เล่มเสริมความคิดของกันและกันให้ครบถ้วน โดยไม่จำเป็นจะต้องเข้าระบบกัน ผู้เขียนขอแสดงความเห็นแต่ละแนวมาแจ้งไว้ดังนี้

บีเดซ (J. Bidez)^๑ คิดว่า เอมเพเดอคลิส เขียน Purifications ในขณะที่ชีวิตการเมืองกำลังรุ่งโรจน์ในบ้านเกิดเมืองนอนของตน ส่วนหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมความสำเร็จทางการเมืองก็คือท่านสามารถแสดงให้เห็นประชาชนเห็นว่าท่านมีความรู้เด่นในเรื่องที่ประชาชนส่วนมากต้องการ นั่นคือเรื่องการเยียวยารักษาโรคภัยไข้เจ็บโดยใช้ไสยศาสตร์และวิธีทำให้

วิญญาณเป็นอมรรไตย. ประชาชนจึงเต็มใจให้ท่านเป็นผู้นำอย่างง่ายดายภายหลังเมื่อถูกเนรเทศแล้วจึงเลิกผยองและปลงอนิจจัง เลิกเชื่อไสยศาสตร์และอำนาจลึกลับทั้งหมด, ใช้เวลาที่เหลือหมกมุ่นหาความจริงเกี่ยวกับธรรมชาติ, จึงเขียนหนังสือ *On Nature* ไว้ให้ศิษย์ค้นคว้าต่อไป ที่ต้องกำชับให้เก็บไว้เป็นความลับก็เพราะเห็นว่าเป็นความคิดใหม่, อาจจะไม่ถูกใจประชาชน จะเป็นอันตรายแก่ตัวเองและศิษย์. แต่เมื่อเอมเพเดอคลิสถึงแก่กรรมแล้วศิษย์พอแซเนียสเห็นว่าไม่มีอันตรายแต่ประการใด จึงได้เผยแพร่.

ดีลส์ (H. Diels)^๙ มีความเห็นตรงกันข้ามว่า เอมเพเดอคลิส เขียน *On Nature* ขณะเรื่องอำนาจ เนื่องจากท่านสามารถใช้กฎธรรมชาติอธิบายเหตุการณ์ต่างๆ และประยุกต์ใช้อย่างได้ผล ทั้งในการแพทย์และทางวิศวกรรม โดยที่ไสยศาสตร์ไม่อาจสู้ได้, ชาวเมืองจึงยกย่องให้เป็นผู้นำ ครั้นเมื่อถูกเนรเทศแล้ว ก็หันหน้าเข้าศึกษาลัทธิลึกลับเป็นการฆ่าเวลา ในที่สุดก็สามารถเข้าถึงอย่างซาบซึ้ง จึงเขียน *Purifications* ขึ้นเป็นการเผยแพร่ด้วยความบริสุทธิ์ใจ.

แคร์น (Otto Kern)^{๑๐} สนับสนุนดีลส์โดยกล่าวเสริมว่า เอมเพเดอคลิสเริ่มติดใจลัทธิลึกลับ เมื่อตอนเดินทางไปเมืองเธอร์ริอาส ซึ่งเป็นศูนย์กลางของลัทธิออร์เฟียส.

โรห์ด (E. Rohde)^{๑๑} ริเริ่มมีความเห็นว่า เอมเพเดอคลิสไม่น่าจะต้องเปลี่ยนความคิด เพราะงานนิพนธ์ทั้ง ๒

เรื่องนั้นอาจจะขัดแย้งกัน, แต่กล่าวถึงคนละเรื่อง เหมือนนักวิทยาศาสตร์ในสมัยของเราอาจจะหมกมุ่นอยู่กับกฎเกณฑ์วิทยาศาสตร์อยู่ทุกวันธรรมดา, แต่ครั้งถึงวันพระหรือวันอาทิตย์ก็หันหน้าเข้าวัดหรือคิดถึงเรื่องธัมมะธัมโมเสียที เขาจึงมีความรู้เรื่องเหนือธรรมชาติกับเรื่องตามธรรมชาติเคียงข้างกันในสมองของเขา.

เดอลัตต์ (A. Delatte)^{๑๒} คิดว่านักปราชญ์ประเภทเอมเพเดอคลิสมีสมอง ๒ ห้องที่แยกกันเด็ดขาด เรื่องศาสนาก็เรื่องศาสนา เรื่องวิทยาศาสตร์ก็เรื่องวิทยาศาสตร์ ไม่เกี่ยวข้องกัน, จึงไม่จำเป็นจะต้องมีการเปลี่ยนความคิดแต่ประการใด, แต่มีความคิดทั้ง ๒ เรื่องในเวลาเดียวกัน เมื่อต้องการพูดถึงเรื่องใดก็พูดตามแนวของเรื่องนั้น.

ดอดด์ส (E. R. Dodds)^{๑๓} กล่าวเสริมความคิดของเดอลัตต์ว่า “สิ่งที่เอมเพเดอคลิสขาดก็คือความพยายามที่จะสังเคราะห์ความคิดทางศาสนาและทางวิทยาศาสตร์ของเขาเข้าด้วยกัน”.

วลาตอส (G. Vlatos)^{๑๔} ชี้แจงอย่างตรงไปตรงมาว่า ความคิด ๒ เรื่องของเอมเพเดอคลิสขัดแย้งกันอย่างจริงจังไม่มีทางจะประนีประนอมเข้าเป็นระบบเดียวกันได้, แต่ เอมเพเดอคลิสก็ไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องประสานเข้าเป็นระบบเดียวกัน เพราะเป็นคนละเรื่อง.

บิญูเน (E. Bignone)^{๑๕} เป็นคนแรกที่เสนอความเห็นว่ามันน่าจะต้องมีความขัดแย้งกันในหนังสือ ๒ เรื่องของเอมเพเดอคลิส เพราะเราอาจจะ

เข้าใจทั้ง ๒ เรื่องได้ภายในระบบความคิดเดียวกัน. เมื่อคิดถึงข้อเท็จจริงที่ว่าชาวกรีกในสมัยของเอมเพเดอคลิสเป็นนักประนีประนอมโดยปกติวิสัยอยู่แล้ว ดังจะเห็นได้จากการนับถือศาสนาและการรับอารยธรรมด้านอื่นๆ เข้ามาประสานกลมกลืนกับของเดิมของตนอย่างแนบเนียน, เราจึงน่าจะคิดว่า เอมเพเดอคลิสจะต้องรู้จักประนีประนอมได้ แทนที่จะปล่อยไว้ให้เป็นความคิดที่ขัดแย้งหรือไม่สัมพันธ์กันในสมอง เพราะเราสังเกตได้ว่าเอมเพเดอคลิสเอาจริงเอาจังกับเรื่องทั้งสองไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันเลย.

ครันซ์ (W. Kranz)^{๑๖} เพิ่มเติมว่า ความขัดแย้งในนิพนธ์ ๒ เรื่องนี้เป็นความขัดแย้งในลีลาของการแต่งและสำนวนโวหารอันเนื่องมาจากอุปนิสัยใจคอและอารมณ์ของเอมเพเดอคลิสในขณะที่แต่งมากกว่าจะเป็นการขัดแย้งในความคิด ครันซ์เชื่อตามบีเคอร์ว่าเอมเพเดอคลิสเขียนเรื่อง *Purifications* ก่อน เพราะในนิพนธ์เรื่องนี้ผู้เขียนมีอารมณ์รุนแรง หนักแน่น มั่นใจ ทะเยอทะยาน และความกระตือรือร้นอันเป็นอารมณ์ของคนหนุ่ม. ส่วนเรื่อง *On Nature* นั้นเขียนด้วยสำนวนของคนปลงตกแล้ว.

กูธรี (W. Guthrie)^{๑๗} มีความเห็นว่าการถกเถียงปัญหานี้มีความลำเอียงอยู่ในตัว เพราะขณะนี้เราไม่มีหนังสือ ๒ เล่มนี้สำหรับเปรียบเทียบความคิดกันได้, เรามีแต่เศษนิพนธ์กระท่อนกระแท่น และไม่มีอะไรจะชี้ขาดได้ว่าเศษนิพนธ์ใดมาจากหนังสือเล่มใด เพราะหนังสือที่อ้างอิงเศษนิพนธ์

เหล่านี้ไว้ส่วนมากไม่ได้บอกว่าเอามาจากเล่มใด, นักรวบรวมจึงใช้วิธีตั้งมาตรการตัดสินขึ้นก่อนแล้วจึงจัดเศษนิพนธ์เป็น ๒ กลุ่มตามมาตรการที่วางไว้. เมื่อเป็นเช่นนี้จะใช้กลุ่มเศษนิพนธ์ที่แบ่งไว้เป็นหลักตัดสินอะไรไม่ได้ นอกจากพิจารณาร่วมกันไปด้วยคำวิจารณ์ของ กุรุริว่า

*ก่อนอื่นทั้งหมดต้องไม่ลืมว่า มีข้ออ้างอิงน้อยข้อเหลือเกินที่บ่งเกิดของเรากำหนดไว้ว่าคัดลอกมาจากกลอนเล่มใด นักรวบรวมสมัยใหม่ส่วนมากแบ่งเศษนิพนธ์ออกเป็น 2 กลุ่มตามพื้นฐานที่เขากำหนดไว้ล่วงหน้าว่า เนื้อหาอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับกลอนเล่มใด ดังนั้นจึงกล่าวได้อย่างไม่เกินเหตุว่าพวกเขาสร้างกลอนของเอมเพเดอคลิสขึ้นมาใหม่เพื่อพิสูจน์ความคิดของตนเอง.

สรุป

ผู้เขียนขอสรุปประเด็นว่า เอมเพเดอคลิสได้เขียนคำกลอนขึ้น ๒ เรื่องจริงตามชื่อเรื่องที่มีหลักฐานบ่งไว้คือ *On Nature* (ว่าด้วยธรรมชาติ) และ *Purifications* (วิธีทำจิตใจผ่องแผ้ว) เนื่องจากขณะนี้เราไม่มีหนังสือ ๒ เล่มนี้อย่างครบถ้วน และเศษนิพนธ์เท่าที่มีอยู่ส่วนมากไม่ทราบได้ว่ามาจากเล่มใด การศึกษาปรัชญาของเอมเพเดอคลิสจึงควรศึกษาแบบพยายามสร้างระบบความคิดปรัชญาของเอม-

เพเดอคลิสขึ้นมาโดยอาศัยหลักฐานเท่าที่เรามีอยู่ ผู้เขียนเชื่อว่าเอมเพเดอคลิสคงไม่ยอมให้มีความคิดขัดแย้งในตัวดังที่บางคนคิด เพราะท่านอยู่ในสมัยที่นักปราชญ์มีหลักตรรกวิทยาพอสมควรแล้ว ถ้าท่านจะเปลี่ยนความคิดไปบ้างก็คงไม่ถึงกับเปลี่ยนแนวความคิดเป็นตรงกันข้ามไป ทั้งนี้ก็เพราะว่าการสื่อสารสมัยโบราณเป็นไปอย่างช้ามาก นักปราชญ์โบราณจึงไม่เปลี่ยนความคิดเร็วเหมือนนักปราชญ์ในสมัยของเรา จริงอยู่เอมเพเดอคลิสได้ความรู้เพิ่มเติมจากการเดินทางไปที่เธอร์ริอาย แต่ผู้เขียนเชื่อว่าคงไม่เป็นเหตุเพียงพอให้เชื่อได้ว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแนวความคิด เพราะลัทธิลึกลับนั้นมิใช่ว่าจะไม่มีในนครรัฐอากะระกัซของท่าน ท่านจึงน่าจะได้เพียงรายละเอียดเพิ่มเติมและมีประสบการณ์กว้างขวางมากขึ้นเท่านั้น.

อาจเป็นไปได้ว่า ที่เอมเพเดอคลิสคิดว่าเป็นระบบความคิดที่กลมกลืนกันแล้ว สมัยนี้อาจพบว่ามีแง่ที่ไม่กลมกลืนกันจริง. เรื่องนี้เป็นธรรมดาในระบบปรัชญาของทุกคน เรื่องในสมัยโบราณที่รู้หลักตรรกวิทยาน้อยกว่าสมัยนี้ ความผิดพลาดจึงเป็นเรื่องธรรมดา, และแม้ว่าสมัยนี้จะมีหลักตรรกวิทยาที่ก้าวหน้าขึ้นมากแล้ว ก็เชื่อว่าจะไม่มีความบกพร่องในเรื่องนี้อีกต่อไป. ยิ่งกว่านั้นนักวิจารณ์ในสมัยนี้บางทีก็มีอคติต่อคนโบราณมากเกินไป บางทีก็พบความขัดแย้งในที่ซึ่งไม่มีความขัดแย้งจริง. ดังนั้นถ้ายังไม่แน่ใจว่ามีความขัดแย้งจริง ผู้เขียนคิดว่าให้สมมติว่าไม่มี แล้ว

พยายามศึกษาดูว่ามีความกลมกลืนกันอย่างไรได้หรือไม่ โดยถือหลักว่าถ้าไม่แน่ใจว่าบกพร่องจริง ก็ให้ยกผลประโยชน์ให้แก่เจ้าของเรื่อง.

อย่างไรก็ตาม ถ้าจะมีความขัดแย้งบ้างในคำสอนของเอมเพเดอคลิส โดยที่ท่านไม่ได้สำนึก, ผู้เขียนก็เชื่อว่าคงไม่มากมายและหนักหนาอะไรนัก. มิลเลอร์ด (Clara Millerd)^{๑๘} กล่าวว่า “สิ่งสำคัญในการเข้าใจความคิดของเอมเพเดอคลิสก็คือ ให้ยุติความคิดเมื่อควรยุติ”.

ผู้เขียนขอสรุปว่าเอมเพเดอคลิสมีความคิดระบบเดียว, การศึกษาปัญหาต่างๆ ควรศึกษารวมกันเป็นระบบเดียว, หากท่านใต้อาจจะลองค้นคว้าตามแนวอื่นก็อาจทำได้.

เอกสารอ้างอิง

๑. Copleston F. A History of philosophy. Greece and Rome. Vol.I. Garden City, New York: Image Books; 1962.
๒. กิรติ บุญเจือ. ปรัชญากรีกระยะก่อตัว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2545, หน้า 20.
๓. Cf. Diogenes L. Lives of Philosophers, 8.60.
๔. Cf. Diogenes L. *ibid.*, 8.61.
๕. *Ibid.*, 8.77; Suda. DK, 31 A 2.
๖. Suda, DK, 31 A 2.
๗. E.Renen, *Mélanges d'Histoire et de Voyages*. Paris: 1878. p. 103.
๘. J Bidez, *La Biographie d'Empédocle* (Ghent, 1894)

๕. H Diels. Über die Gedichte des Empedokles, Sitzungs-berichte der preussischen Akademie; 1898. p. 396-415.
๑๐. O, Kern, Die Religion der Griechen, Bane. Berlin: 1935. p. 146.
๑๑. E. Rohde, Psyche. The cult of Souls and Belief in Immortality among the Greeks, tr. W. B. Hillis London: 1925. p. 379.
๑๒. A. Delatte, Conceptions de l' Enthousiasme chez les Philosophes Presocratiques Paris: 1934. p. 25.
๑๓. E.R.Dodds, The Greeks and the Irrational. California: University Press; 1951. p. 146
๑๔. G. Vlatos. Theology and Philosophy in Early Greek Thought, Philosophical Quaterly: 1952. 120.
๑๕. E. Bignone, Empedocle: Studio Critico, Traduzione e Commento delle Testimonianze dei Frammenti (Tirubo, 1916). See also A. Diés, Le Cycle Mystique (Paris, 1909); C. H. Kahn, "Religion and Natural Philosophy in Empedocles : Doctrine of the Soul", Archiv für Geschichte der Philosophie, 1960, 3 - 35.
๑๖. W. Kranz, Empedokles : antike Gestalt und romantische Neuschöpfung (Zürich, 1949)
๑๗. W Guthrie. A history of Greek philosophy. vol. II : The Presocratic Tradition from Parmenides to Democritus. Cambridge University Press; 1978. p. 127-8.
๑๘. Milerd C. On the interpretation of Empedocles. The important thing in understanding him is to stop thinking at the right moment. Chicago: 1908. p. 21.
๑๙. Barnes J. Early Greek Philosophy. London: Penguin Books; 1987.
๒๐. Barnes J. The Presocratic Philosophers. London: Routledge; 1982.
๒๑. Burnet J. Early Greek Philosophy. New York: Meridian Book; 1975.
๒๒. Chatelet F. La Philosophie Paienne. Paris: Hachette; 1972.
๒๓. Diels H, Kranz W. Fragmente der Vorsokratiker. 5th ed. Berlin: Weidmann; 1934.
๒๔. Diels H. Doxographi Graeci. Berlin: Reimer; 1879.
๒๕. Guthrie WKC. A history of Greek Philosophy, vol.II. The Presocratic Tradition. Cambridge: Cambridge University Press; 1978.
๒๖. Kingsley P. Ancient Philosophy, mystery and magic: Empedocles and Pythagorean Tradition. Oxford: Clarendon Press; 1995.
๒๗. Trundle R Jr. Ancient Greek Philosophy. Brookfield: Avebury; 1994.

เอกสารประกอบการเรียบเรียงเพิ่มเติม

๑. Balducci E. Storia del Pensiero Umano. Roma: Cremonese; 1986.

Abstract Empedocles, Philosopher of the Four Elements

Kirti Bunchua

Fellow, the Academy of Moral and Politics, the Royal Institute, Thailand

Empedocles (?492 - ?430 B.C.) is honored as The Philosopher of the Four Elements of Western culture. The theory of the Four Elements was known in the Indian subcontinent long before. Hence the question : Did Empedocles learn it from India or did he find it by himself? If he found it by himself, how could it be possible that the same number 4 should be spelled out by the same kinds of earth, water, air and fire as in Indian culture. Nevertheless, the real greatness of Empedocles consists of the Spirit of Reconciliation. He proposed the Theory of the Four Elements with the Reconciliation in wind: Thales' disciples were defending Water, as the first element, Anaximenes' disciples Air, Heraclitus' Fire, and Parmenides' Earth. Even-though Empedocles did not succeed in reconciling the conflicting philosophies, his intention is, however, praise-worthy.

Key words : Empedocles, four elements